

PROJEKT: HISTRI ILI IGROM PAMTIMO POVIJEST

Mirjana Kalčić
DV *Tratinčica*
Pula

Mi smo sitni dio svemira i prostora te malim koracima, uz pomoć
djece, stižemo do zvijezda.
Vera Kos-Paliska

Dječji vrtić *Tratinčica* područno je odjeljen je mješovite grupe od 28-ero djece. Prostrana soba dnevnog boravka visokih zidova omogućuje izlaganje velikog broja dječjih radova. Mnoštvom polica poticajna sredstva za igru djeci su nadohvat ruke. U vrtiću se ostvaruju vježbe Visoke učiteljske škole u Puli za kolegije *Metodika upoznavanja okoline i početnih matematičkih pojmova* te *Likovna kultura*. Nastavnik sam povijesti te mi je stoga novi zanimljiv prijenos osobnog interesa i ljubavi spram povijesti na djecu. Sam vrtić nalazi se u blizini Povijesnog i Arheološkog muzeja što mi je, uz metodičko iskustvo, omogućilo lakše oblikovanje povijesnih činjenica u aktivnosti djece, tj. prilagođavanje sadržaja u svrhu pobuđivanja interesa i želje za upoznavanjem života starih Histra.

O Histrima

Histri su bili drevni narod koji je naseljavao prostore Istre u željeznom dobu, prije dolaska Rimljana. Dugogodišnja suradnja i dobra komunikacija s djelatnicima Arheološkog muzeja, koji su nadgledali projekt, te imali obrazovnu, evaluacijsku i motivacijsku ulogu kako bi se otklonile sve eventualne poteškoće i pronašli odgovori na sva dječja pitanja o Histrima. Nekad se smatralo da su mogućnosti dječje spoznaje ograničene te da stoga stvarnost, u ovom slučaju povijesne činjenice, treba prilagoditi nekoj bajci koju djeca već poznaju, ili današnjem svijetu. No, djeca su zapravo vrlo prijemčiva i žedna doživljaja i novih znanja, pa imaju običaj upamtiti te pogrešne informacije i dugo ih čuvati u vlastitom znanju. Upravo se uz pomoć stručnjaka arheologa to nastojalo izbjeći.

O pojmu prošlost

Bajke započinju riječima: *jednom davno. Davno ... što je to?* U njima to, davno, prepuštamo dječjoj mašti. Projektom Histri nastojali smo otkriti što je to davno.

Mali Ante pita majku je li njegova prabaka stara. Na odgovor kako baka ima devedeset godina, uzbuđeno zaključuje: *Super, kao stari Histri!*

Adriano na svom zapešću donosi sat. Njime određuje vrijeme aktivnosti, dolaska roditelja, odlaska na šetnje i izlet. U svoju aktivnost mjerenja vremena uključuje ostale te izrađujemo svoje satove od kartona. Tako je većina djece naučila koristiti sat. U jednom trenutku sat se pokvario, a dječak je odlučio popraviti ga kod SATARA.

*Čovjeka ne možeš ničemu naučiti. Možeš ga samo
podržavati u tome da to znanje pronađe u sebi.
Galileo Galilei (1564.-1642.)*

Izrađivali smo i pješčane satove i uz njih se takmičili. S nama ne započinje povijest, mi je nastavljamo, mijenjamo, otkrivamo. Povijest našeg podneblja bogata je i puna iznenađenja koja mogu zaokupiti dječju radoznalost, zanimanje i želju za istraživanjem. Prisjećajući se starih Histra, zalazimo u svijet tajni koje čuvaju eksponati Arheološkog muzeja. Bude se sva dječja osjetila, raste interes, uključuje mašta.

Upoznavanje s Histrima

Prvo upoznavanje djece sa životom Histra bilo je kroz fotografije s izložbe dr. K. Mihovilić iz 1998. godine. Nakon toga, pristupili smo izradi velikih aplikacija likova od kartona, koji krase zidove sobe dnevnog boravka našeg vrtića, te se tako povijest polako ušuljala u naš vrtić, a djeca je dočekala s velikim interesom i aktivnim sudjelovanjem. Vrtičko okruženje prilagodili smo svim dostupnim sredstvima i uz puno mašte, oživljavanju sredine u kojoj su živjeli stari Histri, potičući djecu da sama osmišljavaju i kreiraju aktivnosti i sadržaje, uživljavaju se u različite uloge. Uz pomoć ravnateljice muzeja dr. K. Mihovilić i kustosa pedagoga D. Širec osmišljene su dječje igre i aktivnosti kroz fragmente iz života starih Histra. Djeca su postala istraživači. Svoju ulogu shvatila su ozbiljno i duboko te je rasla želja za novim znanjima i materijalima za aktivnosti vezane uz stare Histre.

Uz zajutak i komentare o onome što mi danas jedemo, povelj smo razgovor o starih Histrima. Počeli smo od pitanja čime su se stari Histri hranili, pa smo nastavili sa sljedećim aktivnostima:

sijali smo žitarice (ječam, proso, pšenicu), pratili rast, crtali klas olovkom
zrnje smo trljanjem na kamenoj ploči saoblutkom pretvarali u brašno, crtali presjek zrna, promatrali ga pod povećalom i mikroskopom
izradili smo drveni plug, crtali olovkom orača s plugom
od slanica uz povrće kuhali smo maneštru, koju su djeca sama pripremili i u slast pojedla, uz pjesmu "Grah"

toplinu vode zadržavali smo grijačem oblutkom

modelirali smo posude od gline od slika posuda iz monografija fotokopiranjem smo izradili *memory*, dvojne slike, puzzle i radne listove, a onda ih slikali kombiniranom tehnikom suhe i voštane paste

djeca su bila lovci koji su s lukom i strijelom gađali u metu
upoznali smo divlje i domaće životinje kroz boravak u seoskom dvorištu, listajući enciklopedije, slikovnice, časopise, igrajući didaktičku igru "Loto životinjskog glasanja" te elementarne igre "Lovac i jeleni", "Tko je bolji lovac", "Hrabra djeca" i "Lovac u toru"
crtali smo i modelirali u glini na temu: "Boškarin", "Lovac lovi jelena", "Konjanik i konj" i "Orač ore plugom"

Kroz ukazivanje na njihova osobna prijateljstva, druženja, igre, djeca su počela razmišljati o običajima starih Histra.

Djevojčica Karla izjavljuje: *Histrima je bilo lijepo, jer su se slagali i družili.*

igranje igrom "Klipići" s bacanjem trstike u određeni položaj (car, vojnik, vrana) kao zamjena za igru (Astrgalima) starih Histra u kojoj se bacaju kosti igra "Piljaka" - bacanje pet kamenčića u vis
igre kretanja po labirintu u prostoru i olovkom po papiru
Svirali smo na instrumentima koje smo sami izradili od trstike, jasena, ljuske

oraha, kamenčića, školjki (frulice, zvečke i udaraljke) osmislili smo brojalicu "Histri" koju su djeca rado skandirala, izvodila ritam uz ritmičke slike

zanimljiv izraz "TANKIJE" dječaka Svena za pojam debljine instrumenata pokazuje, uz slične kreativne jezične "bisere" koje svrstavamo u ekspresivnu ili primarnu kreativnost - nismo zaboravljali, već smo ih evidentirali i upotrebljavali u igri i radu. Usvojene nove riječi i pojmove, vođena maštom, djeca su prezentirala u scenskim igrama s lutkama na štapu (kartonski lik odjeven u platnenu tuniku) te pričajući svoje priče o mladom kralju Eplunu

Doživljaj "Dvojne glave" u kamenu s raspoloženjem tužnim i veselim licem pretočili smo modeliranjem u glini i igrama antinomima (obrnuto - suprotno) Djeca su izradila svoju odjeću, platnene tunike, s dijagonalnim i okomitim utisnutim dekoracijama uglate i spiralne meandre uklesane u kamen uz pomoć voštanog pastela

Nakit su izrađivala od gline i žice - ogrlice i fibule po uzoru na nakit izložen u vitrinama muzeja

Kaširali smo, uključivši roditelje, dekorativne kacige oslikane i ukrašene perjem od galeba i goluba koje smo sakupljali za vrijeme naših šetnji uz obalu i po parku

Tkali smo na tkalačkom stanu (na grani zavezani konopci s utezima od gline na kraju) deblju vunu

Po izlasku iz vrtića, djeca su se, vidjevši automobile, zapitala kako su se Histri kretali - putovali? Na ovo pitanje odgovor smo tražili kroz ove aktivnosti;

Djeca su bila veseli konjanici s kopljem i štitom jašući na konjićima izrađenima od tkanine i kartona (glava), uz elementarnu igru "Konj i konjušari"

Svako dijete izrađivalo je svoju malu lađu od savijenog šupljeg kartonskog valjaka oslikanog temperom, s veslima (čačkalice i šibice), jarbolom i jedrima od platna (s crtežom ratnika nacrtanim flomasterom). Lađe su aranžirane "u

uzburkanom moru" na polici koje su djeca promatrala i dobivala poticaj za fantastične priče o pomorskim događajima

Od velikih kartonskih ploča izrađena je velika lađa u kojoj su djeca "putovala" veselo veslajući i kormilareći. Veliko jedno koje je stršilo poticalo je djecu na razgovor o vjetru i njegovoj snazi, pa je tako lađa putovala brže i sporije, a često se spominjalo kako pušu bura ili jugo Izletom do luke ratne mornarice u uvali Vargarola djeca su u sadržajnom druženju s mornarima upoznala brod i plovila po pulskoj luci promatrajući naše brodograđilište Uljanik gdje se grade veliki prekooceanski brodovi i pozdravljajući galebe koji su nas veselo pratili.

Na povratku u vrtić, vidjevši zgradu, postavili su pitanje: *Gdje su Histri živjeli?*

Stoga smo gradili kuću od pruća, oblagali je glinom, a na krovu slagali kamene ploče uz pjesmu "Ispred naše kućice". Mali Ante gradeći kaže: *Mi smo ZIDAČI pa gradimo kuću.* , a Siniša po završetku gradnje uzvikuje: *Dobro da je prestalo to RADOVANJE, sad je kuća gotova.*

Šetajući okolicom vrtića uočili su Nezakijску ulicu, njen naziv odgonetnuli smo izletom u Nezakij, prapovijesnoj gradini koja je poznata kao najčuvvenije naselje predrimskih Histra Izletom u prapovijesnu gradinu Molkodonjo u blizini Rovinja djeca su prepoznala gradnju naselja na brijegu kao prirodne zaštite od neprijatelja Izletom u Nezakij gdje su od kustosa čuli potresnu priču o kralju Eplunu, ponosu, dostojanstvu i slobodi. Doznali su o propasti Histra, njihovom pokoravanju Rimljanima. Marko je iznio svoje zapažanje: *Histrima je bilo lijepo, ali kad su ih napali NAPADNICI - Rimljani bilo im je jako ružno, jer se nisu mogli odbraniti, jer su Rimljani bili jači i mudriji pa su ih prevarili,* tako nam je ispričala teta Dunja. Prijeveru Rimljana nastojali smo osvjetliti. Djeca su sama zaključila kojim sredstvima su prekopali kanal bez svih modernih oruđa i strojeva kojima bi se to danas izvelo.

Razgovor je vodio dječak Danijel koji je, odbacujući sve što su djeca navodila, imao najjači argument: *Toga nema u arheološkom muzeju!*

Ispred amfiteatra turiste je dočekivao glumac odjeven poput rimskog vojnika na bojnim kolima, s kojim su djeca često razgovarala diveći se njegovoj odori.

Dijete osjeća da njemu bliski i dostupni oblici izražavanja i stvaranja ne pripadaju svijetu odraslih, a da ne budu samo nezrelosti koje pripadaju rezervatu djetinjstva koje zato treba što prije prerasti, okušali su se u ulozu arheologa. Djeca su postala aktivni sudionici projekta uređenja Ekoarheološkog parka Vižula - Burle u Medulinu uz studente arheologije iz Zadra pod vodstvom arheologinje Kristine Džin. U tom iskopavanju stekli su iskustvo tehnike iskopavanja i došli do zaključka na koji način eksponati stižu u arheološki muzej. Iskopane dijelove amfore donijeli su u vrtić, oprali i sortirali, pa smo i mi u svom vrtiću imali mali arheološki muzej. Siniša je ponosno vodio sve roditelje i posjetioce u muzej opisujući predmete koje je uglavnom on pronašao, igrajući ulogu "kustosa". Boravak djece na Vižuli objavljen je u dnevnom listu "Glas Istre".

Odlazeći u muzej djeca su oko vrata nosila ogrlice. Na jednoj strani kruga pisalo je njihovo ime kako bi ih studenti lakše prepoznavali, a na drugoj strani pisalo je: Ja mogu, ja hoću, ja znam, što je također na zgodan način motiviralo djecu na aktivnost i sudjelovanje u projektu. Damjan reagira na Samrinu izjavu kako ne zna modelirati čovjeka s plugom: *Zašto govoriš da ne znaš, ako hoćeš? Sigurno možeš, pokušaj!*. Rezultat je bio izvredan: Samra je dobila novu sliku o svojim mogućnostima u smislu: *Nemoj odmah reći da ne možeš, dok valjano nisi niti probao, treba pokušati*. U radu primjenjuju odgajatelj i djeca taktiku ohrabrenja, poticaja i podrške.

Pravi je projekt za djecu onaj koji se može igrati ili pretvarati u beskonačnu priču kojoj se može neprestano nešto dodavati, produžavati je. Zato smo se unaprijed s roditeljima dogovorili da naše treće sudjelovanje na *Opatijskom karnevalu* bude na temu starih Histra iduće radne godine. O Histrima možemo još mnogo naučiti igrajući se, zato krećemo u nova istraživanja, uvijek vođeni dječjim interesom i radoznalošću.

S projektom "Histri" upoznata je mr. art. Aleksandra Rottar akad. graf. metodičar likovne kulture *Visoke učiteljske škole za predškolski odgoj*, koja je uz odgajatelja i kustosicu osmi-slila teme i sredstva za diplomatske aktivnosti studenata. Promatranjem i vizualnim pamćenjem originalnih predmeta u muzeju djeca su se likovno izražavala uz gotovo teatralno od strane studenata osmišljenih i pred djecom izvedenih predstava. Gotove likovne radove izložili smo na izložbi u Povijesnom muzeju Istre. Na otvorenju izložbe organizirani su u prostoru dvorišta muzeja centri igara gdje su djeca "oživjela" život starih Histra igrajući se svim navedenim sredstvima i igrama odjeveni u tunike te su u igru uključila i djecu iz publike. Izložba je medijski popraćena od TV (TV Nova i NIT).

Sažetak

Igra je prvo čovjekovo samostalno i stvaralačko iskustvo s okolinom. Ona je način učenja koji omogućuje svakom djetetu da stječe znanja kroz aktivnost, kroz osobno iskustvo. Zato je život Histra pretvoren u sklop igara. Igrajući se starih Histra, djeca su naučila sve o njima. Zanimljivo je bilo djeci uspoređivati današnji svijet koji su tek počela upoznavati s jednim, njima potpuno nepoznatim, drevnim svijetom. To je potaklo njihovu bujnu, dječju maštu i upravo se time potaklo djecu na postavljanje pitanja i traženje odgovora na njih. Na taj način djeca uče o povijesti i iz nje.

Upoznavanjem starih Histra djeca su bolje upoznala i same sebe, tj. vlastitu baštinu, i njeno bogatstvo koje će neki od njih možda u budućnosti nastaviti istraživati. Bitan doprinos odgovajatelja i stručnjaka arheologa očituje se upravo u davanju što preciznijih odgovora na dječja pitanja o starim Histrima.

Literatura:

- Dijete i igra - Mirjana Duran, Naklada "Slap", Jastrebarsko, 1995.
 Monografija: Histri i Etruščani - odgovorni urednik Vesna Girardi-Jurkic, Arheološki muzej Istre, Pula, 1986.
 Zbirka: Povijest ljudskog roda - II. Kolo, I.svezak: Prve civilizacije - Giovanni Caselli, uredila: Danica Vujnović, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana-Zagreb, 1990.

Zbirka: Monografije i katalogi Arheološkog muzeja Istre - Gradina Monkodonja - Klara Buršić-Matijašić, Arheološki muzej Istre, Pula, 1998.

Praistorija čovečanstva - Jirzi Neustupni, Naklada *Veselin Masleša*, Sarajevo, 1960.

Odgoj kreativnosti - Kako prepoznati i poticati dječju kreativnost Mr. Stjepan Ozimec, Općinski Savez društava *Naša djeca*, Varaždin, 1987.

Igrom do čitanja - Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine - Mira Čudina-Obradović, Školska knjiga, Zagreb, 1995.

Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije - Lillian G. Katz, Diane

E. McClellan, Educa, Zagreb, 1999.

Akcijsko istraživanje: Dijete, odgovajatelj i slikovnica - Biserka Petrović-Sočo, Alinea, Zagreb, 1997.
 Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja - Miljka Arjana, Persona, Zagreb, 1996.

PROJEKT : HISTRI